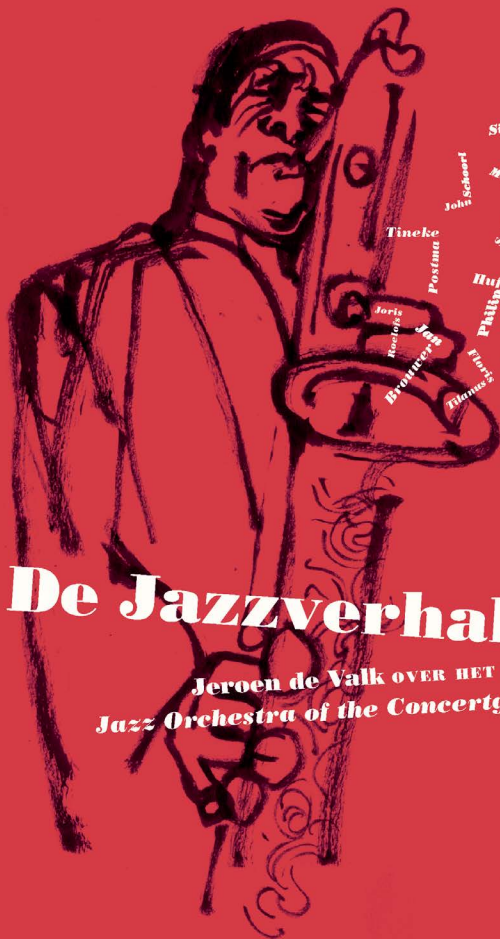

2022 – 6/7

HOLLANDS Maandblad

Van den Berg
Erik
Peeters
Hagar
Geert
Buelens
Andriessen
Mitsch
Sipke
Huisman
Whitehead
Kevin
Vanijc
Bert
Schouten
Martin
Guld
van Nijp
Wim
Janssen
A. Boats
Herbers
Herbers
Philip
Huff
Schouten
Martin
John
Schout
Tineke
Postma
Joris
Rooijak
Jon
Bronckes
Fluor
Thomas

De Jazzverhalen

Jeroen de Valk OVER HET
Jazz Orchestra of the Concertgebouw

HOLLANDS Maandblad

INHOUD NO. 6/7 – 2022

vierenzestigste jaargang • nummer 895/896

juni/juli 2021

Opgericht in 1959 door K.L. Poll.

www.hollandsmaandblad.nl

Philip Huff – Deze maand

Erik van den Berg – De vroegste jaren van Misha Mengelberg

Jan Brouwer – Hoe ik George Harrison akkoordenles gaf

Jeroen de Valk – De band die de richtingenstrijd doorbrak

John Schoorl – Uitzicht op zee

Guido van Rijn – Waarom geen Trump's blues?

Kevin Whitehead – New Dutch Swing Redux

Wim Janssen – Memory Lane

Martin Schouten – Raar fruit

Joris Roelofs – Nietzsche als improvisator

Tineke Postma – Vrouw in jazz

Ab Baars – Kledingkast

Bert Vuijsje – Jazzy Joden, joodse jazz?

Geert Buelens – Labels

Martin Schouten – Vroegah

Mischa Andriessen – Dit is een jazzgedicht als ik het zeg

Werner Herbers – De vergeten componist George Handy

Sipke Huismans – Gemompel van Bedelaars

Hagar Peeters – Lieve Remco

Tekeningen Floris Tilanus

Auteurs in dit nummer

Colofon

Deze maand

Philip Huff

Keith Jarrett geeft geen concerten meer. De gelauwerde jazzpianist heeft al vier jaar terug twee hersenbloedingen gehad, maar hij maakte het pas twee jaar geleden kenbaar in een interview met *The New York Times* – ‘straight from the mouth of God’, aldus de Amerikaanse vriendin die me op de hoogte stelde. Zijn linkerkant en daarmee linkerhand – dat magische, walsende, vijfhamerige vingerklavier – functioneren niet meer.

Een poos heb ik tevergeefs gedacht – eerlijk gezegd *gehoopt* – dat Jarrett zich opnieuw aan het componeren zou wagen, zoals in de jaren tachtig en negentig, toen hij neoklassieke stukken voor strijkers, blazers en piano schreef. Muziek die, in de woorden van de jazzcriticus en pianist Ted Gioia, ‘Jarretts eigen aanwezigheid op de piano niet nodig had om zijn sublieme effecten te bereiken’. Weliswaar geen jazz, maar wel uitmuntende – zo niet sublieme – composities. En wat de sublimiteit haalt, overstijgt genre en behoort tot een eigen categorie: het verhevene.

Hoe Jarrett toentertijd die neoklassieke muziek schreef, weet ik niet. Aan de piano of achter de schrijftafel? Misschien dat eerste, immers, dat werkt goed met twee handen. Of hij kan al schrijvende componeren met één hand, de operationele rechter waarmee hij twee jaar in het verzorgingstehuis nog wat contrapunt speelde. (Zoals moge blijken: van componeren heb ik ook al weinig verstand.) Toch, onlangs zag ik in de trein naar Berlijn een vriendelijk-ogende man met heel lange benen aan een tafeltje met pen en notenschrift zich een weg banen over het gelijnde papier, als een hert in de sneeuw: voorzichtig en schuchter, maar ook lichtvoetig, doelbewust en trefzeker. Met één hand, inderdaad...

Jarretts onwilligheid om te componeren, is misschien anders te verklaren. Eenmaal teruggekeerd uit de zorginstelling wilde de pianist thuis wat bekende bebop- en bluesnummers spelen, maar hij bleek ze volledig

te zijn vergeten. En wanneer hij tweehandige pianomuziek hoort, raakt hij gefrustreerd, vertelde hij aan *The New York Times*. Om daaraan toe te voegen: ‘Ik kan alleen met mijn rechterhand spelen, en wat ik speel overtuigt me niet meer.’ Zelfs als Jarrett droomt over musiceren, is hij net zo gemankeerd als in de wakkere werkelijkheid.

Tussen spontane muziekcompositie – met als toonbeeld de jazz – en literatuur – met als vlaggenschip de poëzie – bestaan evidente overeenkomsten. Zoals dat beide baat hebben bij een zekere mate van improvisatie, wat Joris Roelofs aantoonde in een fantastisch essay, waarin de jonge, pianospelende Nietzsche figureert, of zoals Hagar Peeters bewijst met haar poëzie over muziek. Niettemin is de belangrijkste, overkoepelende gemene deler dat zowel jazz als literatuur moet overtuigen, zodat de lezer iets tot zich neemt met een hart, een bloedsomloop, een eigen bewustzijn, een unieke stijl en stem.

Gelukkig geldt dat harde criterium voor alle sublieme stukken die de gastredacteurs Erik van den Berg en Bert Vuijsje in deze *Hollands Maandblad* hebben opgenomen. U heeft de fysieke aanwezigheid van alle auteurs dan ook niet nodig om het verhevene van hun essays, proza en poëzie te voelen. In de woorden van Mischa Andriessen, die ook schittert in dit nummer, het credo is immer: ‘*De kunst is de kunst / Binnen te laten / In het hoofd / Van wie haar niet ziet.*’

lees het nieuwe nummer

De jonge pionier en de WC-slang

De vroegste jaren van Misha Mengelberg (1935-2017)

Erik van den Berg

KYIV I

Als Misha Mengelberg op zaterdag 5 november 2005 om drie uur 's middags is geland op het in mist gehulde vliegveld Kyiv Borispol, wordt hij in de stad verwelkomd door een metersbreed spandoek waarop in cyrillische kapitalen zijn naam staat. Concertorganisator Volodimir Toloubko heeft Mengelberg uitgenodigd voor drie dagen concerten en workshops in de Oekraïense metropool en met het spandoek laat hij zien hoe naar de komst van de Nederlandse pianist en componist is uitgekeken.

Dat heeft niet alleen te maken met Mengelbergs muziek (*'free jazz avant-garde postbop that's really out there'*, volgens Toloubko's persbericht), maar ook met zijn biografie: Kyiv is de geboortestad van de pianist. Dat Misha Mengelberg voor het eerst terug is op de plek waar hij zeventig jaar geleden ter wereld kwam, is een historisch feit dat geen van de betrokkenen ontgaat: *'The Kyiv-born pianist comes home to roost.'*

Op het programma van die dag staan een persconferentie en een concert 's avonds in de Swing-club. Zondag volgt een masterclass voor studenten van het Conservatorium, waar Misha minder speelt dan praat, vooral over Ellington en Monk, en waar tolk Lena er het beste van probeert te maken. 's Avonds is er een live-uitzending door Radio Era, de lokale zender die veel aan muziek doet. Alexei Kogan, de nestor van de Oekraïense jazzjournalistiek, draait Mengelbergs platen en zal hem tussendoor interviewen.

Het hoogtepunt maandag is een solo-optreden in de 19de-eeuwse Philharmonie, een roemrucht instituut met een lange geschiedenis: Tsjajkovski, Skrjabin en Rachmaninov traden er op. In een ambiance van barokke kroonluchters en nep-marmeren zuilen verschijnt de pianist ten tonele in een kanariegeel T-shirt en een ternauwernood door bretels opgehouden spijkerbroek.

Op de groots klinkende Steinway D van de Philharmonie ('het beste instrument waar ik ooit op speelde', zegt hij later) is Mengelberg geweldig op dreef, met een soepel geïmproviseerde, associatieve ideeënstroom waarin her en der ook porties boogiewoogie opduiken.

Radio Era maakt opnamen van het optreden, die in 2020, drie jaar na Mengelbergs dood, op de cd *Rituals of Transition* (IDA 043) verschijnen. In het cd-boekje schrijft saxofonist Ab Baars: *'The improvisations on this cd are everything: annoying, exciting, meaningless, brilliant, swinging, crazy, too long, too short, irritating, beautiful, moving. And light as a feather. They come and they go again. Without intention. They are. Without boast.'*

Een belangrijk extra is een zondagse wandeling door Kyiv, waarbij Mengelberg met een groep conservatoriumstudenten de dierentuin bezoekt. De buiten het oude stadscentrum gelegen attractie, die voorjaar 2022 treurig in het nieuws komt doordat ook de dieren zwaar lijden onder de gevolgen van de Russische aanval op Kyiv, behoorde tot de favoriete bestemmingen van de kleine Misha. Hij bezocht de dierentuin met zijn geliefde kindermisje, zijn *njanja*, vooral om er de wolven te bewonderen. De uit 1996 daterende compositie *Enkele regels in de dierentuin* is niet los te zien van die bezoekjes in zijn kinderjaren.

Een tweede attractie, de brandweerkazerne die Misha als peuter verrukte omdat de blusauto's er af en aan via een hellingbaan naar de eerste verdieping reden, weet het gezelschap niet terug te vinden. Dinsdag 8 november 2005 vliegt Misha terug naar Amsterdam.

Een decennium later, op zaterdag 6 juni 2015, organiseert het Bimhuis *Misha's Middag*, ter gelegenheid van de première van Mengel-

bergs opera *Koeien* in het Holland Festival dat jaar. Er wordt een door Jaap Drupsteen gefilmd concert van Mengelbergs Instant Composers Pool vertoond (het Herbie Nichols-programma op het Internationaal Jazzfestival Amsterdam 1983), altsaxofonist Benjamin Herman speelt Mengelberg-repertoire, en er zijn voordrachten door componist Louis Andriessen, criticus Kevin Whitehead en trombonist George Lewis. Prominent in de bar van het Bimhuis hangt het spandoek uit Kyiv, dat Volodomir Toloubko zijn Nederlandse gast vlak voor vertrek als souvenir had meegegeven.

KYIV II

Op woensdag 5 juni 1935 wordt Misha Mengelberg om 5 minuten over 5 's middags in de kraamkliniek van het Rode Leger in Kyiv geboren. Rahel Mengelberg-Draber brengt haar zoon (die op het geboortekaartje Michael heet) alleen ter wereld. Karel Mengelberg heeft nog geen visum voor de Sovjet-Unie kunnen krijgen en zal zich pas later dat jaar bij zijn vrouw en kind voegen.

Rahel en Karel hebben dan al een maandenlange omzwerving door Europa achter de rug. Ze hebben elkaar midden jaren twintig leren kennen op de Staatliche Akademische Hochschule für Musik in Berlijn, waar de Duitse Rahel harp studeert en de Nederlandse Karel, een neef van dirigent Willem Mengelberg, lessen orkestdirectie volgt bij de befaamde Hermann Scherchen.

Het zijn opwindende tijden in Berlijn, in culturele en politieke zin. Karel en Rahel delen hun geloof in de idealen van het communisme, beleven in 1928 samen de première van de links geëngageerde *Dreigroschenoper* van Bertolt Brecht en Kurt Weill, maar zijn op de avond van 27 februari 1933 ook ooggetuige van de brand in de Rijksdag, die door Hitler wordt aangegrepen om zijn macht te vergroten. Rahel heeft dan al herhaaldelijk te horen gekregen dat er voor haar als Jodin geen plaats is in het Duitse muziekleven en besluit al snel na de Rijksdagbrand het opkomende nazi-Duitsland te verlaten.

Via Zwitserland vlucht ze samen met Karel naar San Cugat bij Barcelona, waar ze intrekken bij Leni Mengelberg, de jongere zus van Karel, en haar echtgenoot, de schrijver Lou Lichtveld (alias Albert Helman). Vanuit Catalonië proberen Karel en Rahel overal in Europa werk te vinden. Pas na tientallen sollicitatiebrieven naar orkesten en operahuizen in alle windstreken heeft Rahel succes: ze kan als harpiste aan de slag bij het stedelijk symfonieorkest van Kyiv. Kurt Adler, de dirigent van het orkest die tijdens Rahels studie in Berlijn bij de Staatsoper Berlin werkte, stuurt haar een persoonlijke bevestiging: *'Empfehle Anname.'*

Rahel is drie maanden zwanger van Misha als ze in december 1934 alleen, via Berlijn en Warschau, per trein naar Kyiv reist, 'met harp en 7 koffers', zoals ze in haar dagboek noteert. Ze weet zich de eerste maanden zonder Karel goed te redden, met dank ook aan de uitstekende arbeidsvoorwaarden in Kyiv. Ze krijgt een eigen appartement in Hotel Continental, hoort tot haar verbazing dat ze recht heeft op zes maanden betaald zwangerschapsverlof, en na de bevalling wordt haar niet alleen een kindermisje maar ook een kokkin toegewezen.

Op het moment van Misha's geboorte verblijft Karel in Nederland, waar hij de felicitaties ontvangt van zijn vriend en mentor Willem Pijper: 'Ik wensch Michael, behalve het talent van zijn vader, ook diens zin voor avontuur, zijn weerbaarheid en zijn optimisme.' Als Karel, ongetwijfeld op voorspraak van Rahel, uiteindelijk ook in Kyiv werk vindt – als dirigent en *Tonmeister* van Ukraïnfilm, de florerende 'Kinofabriek' in Kyiv – ziet hij na een scheiding van maanden eindelijk zijn vrouw terug en kan hij met eigen ogen zijn zoon bewonderen.

In haar fotoalbum annex dagboek heeft Rahel de eerste maanden van 'Mischalein' nauwgezet bijgehouden, in vrijwel vlekkeloos Nederlands met hier en daar een germanisme, en na Karels komst gaat ze daarmee door. Op 1 december 1935 noteert ze het liedje dat Misha het liefst van haar hoort, met bijbehorend notenschrift:

*Dwingeland, dwingeland, dwing-dwing-dwingeland!
dwingelingeland, dwingeland, dwingelingeland!*

Op 5 december 1935 schrijft Rahel: 'Mischa lacht en zingt *rarara dei dei hodeidei* en zei *Karel!*' Op 16 juli 1937 volgt een even eenvoudige als aanstekelijke meezinger (in trapsgewijs op- en afgaand D-majeur, 'mit *Gebärden*'), die Misha decennia later nog met plezier zal aanheffen: 'Ja ja ja, nee nee nee nee nee (bis).' Maar er zijn ook Russische liedjes die Misha graag hoort, volgens een aantekening van augustus 1937, netjes door Rahel genoteerd in cyrillisch schoonschrift:

*Ik ben een rood bloempje
Ik ben een jonge pionier
Ik ben een zoontje van Lenin
Een verdediger van de USSR*

en

*De muizen gingen eens een keer
Kijken hoe laat het was
Een, twee, drie, vier
De muizen trokken aan de slinger
Klonk er opeens een geluid
En renden de muizen er vandoor*

Rahel, Karel en Misha wonen in een voor expats gereserveerd appartementencomplex in de Institoetskaja ulica (de Instituutstraat). Even verderop in dezelfde straat, bij het centrale Maidan-plein, zal Misha zeven-tig jaar later een kamer krijgen op de tiende etage van Hotel Ukraine, een ooit gerenommeerd maar dan danig verlopen Sovjet-monument met een bordeel op de vierde verdieping en een bar met paaldanseressen op de begane grond.

Aanvankelijk bevat het Rahel en Karel uitstekend in Kyiv. Rahel speelt in de voormalige zomerresidentie van de tsaar, op de hoge oever van de Dnepr. Karel kan profiteren van zijn ervaringen als *Chef-Tonmeister* van de Deutschlandsender. En ook Misha heeft het naar zijn zin. Hij is dol op zijn *njanja* Sabine, een lieve vrouw die ook dol is op Misha. Omdat Rahel vaak overdag en 's avonds moet werken, trekken Sabine en Misha veel met elkaar op, met als gevolg dat Misha vloeiend Russisch leert spreken, op kleuterniveau.

Maar gaandeweg begint de sfeer te veranderen. De directeur van Rahels orkest wordt na vage beschuldigingen ontslagen, orkestleden ontpoppen zich als fanatieke communisten die hun collega's de maat nemen, en wanneer mede-expats in de Institoetskaja ulica van de ene dag op de andere dag spoorloos verdwijnen, hakken Karel en Rahel de knoop door: ze moeten opnieuw vluchten, dit keer om geen slachtoffer te worden van Stalins terreur.

Eind 1937, precies drie jaar na Rahels komst, reist het gezin halsoverkop naar Nederland. In de taxi naar het treinstation zingt Misha een eigen melodietje, in het Russisch: 'Als Mishinka hier zou blijven, zou het heel erg pijn doen.'

In Amsterdam vinden de repatrianten al snel een nieuwe woning, in de pas opgeleverde Uiterwaardenstraat in de Rivierenbuurt. Karel en Rahel zullen er tot hun dood blijven wonen. In 1946 krijgt Misha er een broertje bij, Kaspar.

AMSTERDAM

Tijdens de Duitse bezetting duiken Rahel en Karel met hun zoon onder in het Noord-Hollandse dorp Landsmeer. Na de oorlog vindt Rahel spoedig nieuw emplooi als docente en harpiste bij de Nederlandse Opera, het gezelschap waaraan ze tot haar pensioen verbonden zal blijven.

Tijdens de Koude Oorlog heeft Karel door zijn communistische sympathieën moeite een vaste aanstelling te vinden, ondanks zijn uitstekende papieren als dirigent, koorleider en componist. Partijlid wordt

hij nooit, wel accepteert hij uitnodigingen om in het Oostblok te dirigeren, wat niet goed valt in de toenmalige Nederlandse cultuurpolitieke verhoudingen. Zijn langste verbintenis beleeft hij als recensent van het socialistische dagblad *Het Vrije Volk*, waarvoor hij van 1945 tot 1972 muziekkritieken schrijft.

Al van jongs af aan is Misha achter Karels piano te vinden, in diens met boeken en partituren volgestouwde werkkamer. Hij speelt niet van blad, maar prefereert boogiewoogies en blues-schema's van eigen makelij, die hij links en rechts oppikt (een van zijn vroege ontdekkingen, Duke Ellingtons *The Mooche*, wordt een levenslange favoriet).

Rond zijn zeventiende krijgt Misha er plezier in zijn ruim tien jaar jongere broertje met op muziek gezette verhaaltjes te vermaken. Hij improviseert melodietjes op de piano en verzint er feuilletons bij. Een van de vervolgh verhalen gaat over Mevrouw Gnuggel, een hond die getrouwd is met een dier dat de wc-slang heet. Een angstaanjagend beest, minstens vijf meter lang, dat uit de toiletpot in de Uiterwaardenstraat kan komen, maar doorgaans bivakkeert in een diep riool onder de Grote Zaal van het Amsterdamse Concertgebouw.

'Dat waren vrolijke en vermakelijke verhalen', herinnert Kaspar zich jaren later. 'Misha verzon ze ter plekke, met de noten erbij, en eigenlijk heeft hij nooit meer anders gedaan.'

lees het nieuwe nummer

Hoe ik George Harrison akkoordenles gaf

Jan Brouwer

Het begon zo'n vijf jaar voordat ik ritmegitaar ging spelen in het trio van de Engelse gitarist Robin Nolan. Robin zat met zijn band net in Nederland en speelde bijna dagelijks met zijn gypsy-jazzkwartet op het Leidseplein in Amsterdam. Een man die vertelde tuinman te zijn geweest van George Harrison van de Beatles, kocht een cd'tje van Robin en zou proberen het aan George te laten horen.

Daar hoor je natuurlijk nooit meer wat van... totdat na weken bij Robin de telefoon ging. 'Hello, is this Robin? It's George... George Harrison of The Beatles... I'd like to book you for a Christmas gig... might you be available?'

Natuurlijk geloofde Robin het niet. Het moest een van zijn vrienden zijn, die een geintje met hem uithaalde. Maar toen de grappenmaker bleef volhouden, begon Robin ervan overtuigd te raken dat hij echt George Harrison van de Beatles aan de lijn had. Hij bladerde door zijn nog lege agenda en zei quasi zelfverzekerd: 'Well yes, I think we can squeeze you in.' George bedankte Robin en gaf hem door aan zijn 'mensen' om de zaak af te handelen.

Ik kende dit verhaal uit de Amsterdamse Django-wereld en was onder de indruk.

In 1998 was ik zelf lid van het Robin Nolan-trio en ik was behoorlijk zenuwachtig toen ik zelf George voor de eerste keer ontmoette. Voor de verjaardag van zijn zoon Dhani werden we eerste klas overgevlogen en per limousine naar Harrison's landgoed Friar Park in Henley-on-Thames gebracht.

Tijdens de soundcheck bij het zwembad kwam er een man op ons afgelopen. Als Django Reinhardt-fan had ik mij, toch wel een beetje raar, nooit erg geïnteresseerd voor de Beatles. Ik herkende George dus niet meteen. Hij had loszittende bergschoenen aan, droeg een spijkerbroek, een sweater met daaronder zeker drie lagen, zo leek het, overhemden en T-shirts. Hij schudde Robin en bassist Paul Meader de hand en toen was ik aan de beurt. ‘So you must be Jan... the guy who wants a new guitar.’

George Harrison kende klaarblijkelijk onze nieuwste cd *Street* en had de liner notes gelezen. Maar dan ook echt gelezen. Daarin stond dat Robin op Robert Aylward-gitaren speelde, met grappend de toevoeging: ‘Jan P. Brouwer would like to.’

Nadat we even hadden gepraat ging George weer verder en babbelden we nog wat door met een man die (dat moest me ook worden uitgelegd) Ian Paice bleek te zijn, de drummer van de groep Deep Purple.

Een jaar later waren we op een zomertournee en speelden we een serie straatfestivals. Halverwege de toer werden we weer gebeld door de mensen van George en werd het na enkele dagen duidelijk dat we opnieuw naar Friar Park gingen. Vanuit Zwitserland werden we, wederom eerste klas, naar Engeland gevlogen en per limousine naar het landhuis gereden. Nu een beetje bekend met de rit, had ik de rust om op de oprijlaan een beetje om me heen te kijken. Naar de vijvertjes en watervalletjes, de Japanse pagodes, kabouterhuisjes en versteende heksen.

Waar we de vorige keer low profile speelden aan het zwembad, met daarin een mozaïek van de hand van John Lennon, traden we nu op in een mooie tent. Op een keurig podium. De tent was schitterend aangekleed met een soort 1001-nacht-achtig thema. Er was vuurwerk en het wemelde deze keer van de beroemde Engelsen. Ik herinner me Jools Holland, maar vooral Monty Python’s Michael Palin die vrolijk op de muziek meeswingend op het podium afliep en mij vroeg of ik wist hoe een minidisc-speler werkte en of er een microfoon was. Hij had voor Dhani een speciale sketch gemaakt waarin allerlei typetjes hem felici-

teerden met zijn verjaardag. Trots keek Michael Palin me aan als een grapje goed aansloeg.

In een pauze ging ik met een glaasje water op een berg kussens liggen om te zien waar ik terecht was gekomen. Het was gezellig, met leuke muziek. Er stond een cd'tje op met oude opnamen van Hoagy Carmichael-songs. George Harrison, nu beter gekleed, kwam naar me toe lopen en plofte in de kussens naast me neer. 'So Jan... you like a bit of the old jazz, don't you?'

Dat deed ik zeker en we kwamen te praten over jazz uit de jaren twintig en dertig en vooral over gitarist Eddie Lang en violist Joe Venuti. Over stukken als *Raggin' The Scale* en *I'll Never Be The Same* (ooit geschreven als *Little Butter Cup*, wist ik te melden). En over tubaspeler Joe Tarto, omdat ik die herkende in de muziek die in de tent klonk. Ik vond zijn stijl toen (en nu nog) erg aantrekkelijk. Een prettig soort stuiterbal.

Nu was het George die het verhaal niet vertrouwde en het cd-boekje ging halen. 'You are right', zei hij toen hij weer ging liggen. 'Well... can I ask you a question? Do you know the chords of *Stardust*? I really like that song.'

Natuurlijk kende ik die. 'Oh, could you show them to me?'

En daar lag ik dan, gitaar op schoot. Naast George Harrison. Van de Beatles. Met de akkoorden van Hoagy Carmichael's *Stardust*.

Terug in Nederland zocht ik voor hem (in de collectie van het Nederlands Jazz Archief) nog een ukulele-bewerking van *Stardust* op, die ik hem toestuurde. Daar had hij namelijk ook wel interesse in. Of hij er ooit iets mee heeft gedaan, weet ik niet.

Nog geen twee jaar later, op 29 november 2001, stierf George Harrison aan de gevolgen van keelkanker.

Zijn link met de (gypsy-)jazz bestaat twintig jaar na zijn overlijden echter nog steeds. Robin Nolan nam vorig jaar in Friar Park enkele stukken op, op de gitaren van George Harrison.

George's weduwe Olivia liet hem tijdens die sessie een achterkantje van een envelop zien met enkele akkoorden van de hand van George. Aan Robin nu de eer om daar een mooi stuk van te maken.

lees het nieuwe nummer

Alles wat jou niet in vervoering brengt, doet je te kort

Hagar Peeters

Lieve Remco,

Jij bent zo terloops en nu kom ik met iets heel hoogdravends. Beschouw het maar als een liefdesbrief, daarin ben je meestal ook niet al te nuchter.

Tien jaar geleden was ik met je in Indonesië op het eerste International Poetry Festival Indonesia, en daar ontdekte ik dat de vrije wil niet bestaat. Want avond aan avond las jij je gedicht *Lamento*, en iedere avond kreeg ik hevige kippenvel, hoewel ik me telkens voornam nu eens onberoerd te blijven door dat gedicht. Het lukte niet, ik was als een hond van Pavlov, ik had niets over mijzelf te zeggen.

Dat ik hier nu sta is een paradox. Want eigenlijk hoor je als dichter je vaders van je weg te schoppen, dat weet jij. Al dat gepaai heeft niets tegendraads en bij tegendraadsheid is de poëzie gebaat.

Daarmee maak je nieuwe generaties. Niet met meegaandheid en kwezelige bewondering. Dus hoe nu een ode te brengen?

Hoe je te verhouden tot een vader van je pennenvruchten, die ook nog eens, net als jij zelf, als enig kind grotendeels vaderloos is opgegroeid, zodat ik in jou niet alleen de vader maar ook het ontvaderde kind herken. Ook de vader van mijn eigen grootvader is in een Duits concentratiekamp omgekomen. Je taal herken ik als een ontwapening.

Nu ik hier sta, wil ik niet alleen woorden zijn. Ik wil, terwijl ik weet dat jij dat ook wil, muziek zijn, wat ik niet ben, want ik sta hier slechts met woorden.

Zoals jij, als jij staat met een mond vol woorden, staat met een

mond vol woorden, zoals alle dichters. Ik wil de schuchterheid uit je schouders schudden met de bovenaardse jazz die ik niet maak. Ik sta hier tegenover je maar eigenlijk wil ik dansen met je. Ik praat tegen je maar liever zou ik voor je zingen. Ik weet dat muziek de mooiste vlucht is uit dat statische huis van zelfgemaakte woorden omdat muziek, nog meer dan poëzie, zichzelf maakt. En dat de muziek, de jazz uit jouw tijd, kon laten klinken hoe iets zich uit zijn eigen keurslijf losscheurt, terwijl die nu pingelt om de ode aan de ouden te omlijsten, maar wacht maar af en luister. Onderhuids sijpelt ook die muziek zich nu los.

Je valt samen met alles wat je geschreven hebt; met de verrukkelijkheid van het vurrukkullukku leven, en met het onafwendbare verlies van *Lamento* omdat jij dat allebei bent, allebei kent, dit beide in je verenigt, en zoals *Het leven is vurrukkulluk* een euforische zang is, zo is *Lamento* de klaagzang van dat zelfde leven. Kon ik nu nieuwe jazz voor je spelen en *Het leven is vurrukkulluk* en *Lamento* daarin laten versmelten en kon ik alleen maar voor jou dit moment zijn.

Dat ik hier sta is een paradox, want ik sta stijf en stil als in een zwart en geleerd pak.

Ik sta schuchter terwijl ik me wil losrukken.

Ik sta en praat, maar Remco, ik wil je een serenade brengen.

Jij verdient het om te worden ontroerd

omdat je daarvoor gemaakt bent.

Alles wat jou niet in vervoering brengt, doet je tekort.

En ik sta hier armzalig en stamelend

maar in de overtuiging dat stamelen onsterfelijke jazz is

omdat stamelen de diepste zang van ieder mens is.

Ik sta hier als een improvisatie en ik wil geen geleerd praatje.

Ik wil geen weetjes en geen wijsneuzigjes.

Ik wil niks dat iets uitlegt of verklaart of inzichtelijk maakt.

Ik wil van je getuigen, direct en voor de vuist weg,
als muziek, als de herhaling en daarop de variatie,
tot je in trance raakt en snapt waarom het gaat.

Eindeloos, eindeloos mag je Lamento voor me herhalen.
Ik zal alle keren kippenvel krijgen.
Ik zal alle keren tot in mijn eigen strot getroffen worden.
Ik zal, en dat kan ik beloven omdat ik weet dat het waar is,
omdat ik dat al honderd keer heb ervaren,
bij voortduring worden geraakt.

Mijn applaus duurt als het ritselen van bladeren.
Er is niets meer dat mij niet ontroert
als jij op een podium staat
en ook als ik je gedichten lees, hoor ik je stem,
hoor ik de klank van je stem terwijl je voorleest.

Ik sta hier zo naakt omdat ik geen goedkeuring van je wil
maar herkenning omdat ik jou herken
zodat mijn herkenning van jou door jou wordt bevestigd
en het dus waar is en ik weet dat de wereld klopt
zodat ik weet dat ik niet alleen sta met mijn vervoering
zodra ik met mijn zelfgebouwde papieren bootje
aanmeer bij het eiland van potloden
waarvan we de achterkantjes in een opwelling
samen kapot hebben gekauwd
zodat ik weet dat ik niet alleen leef
want in jouw poëzie vind ik die daad van bevestiging.

Ik sta hier zo naakt omdat ik geen goedkeuring van je wil
als literaire vader of exponent van deze of gene generatie
of van wat doet het ertoe welke stroming
of stijl of mode of pose

want wat zichzelf is, ontstijgt daarmee al het andere
omdat je stem de stem van jou alleen is
en het is juist daarom dat ik je herken.

En ik kan hier staan omdat ik namens iedereen spreek
omdat ik weet dat ik die persoonlijke ervaring

die ik enkel en alleen met jou deel,
deel met al die lezers van je;
met hen heb ik al die bijzondere gevoelentjes van me
voor je gemeen,
daarover maak ik mij geen enkele illusie
want iedereen herkent de stem van jou alleen
omdat iedereen een stem van zichzelf heeft.

Dat ik hier sta is een paradox;
ik hoor in de massa lezers te verdwijnen,
maar neem me toch maar voor waar aan
zoals ik hier sta nu, alleen
en toch niet alleen
en uit een besef van schatplichtigheid aan jou;
niet alleen als schrijver, maar ook om je gevoel voor het leven
dat ik, zodra het uit jouw pen of strot komt,
in mijzelf voel.

*Deze tekst werd door Hagar Peeters op 25 november 2011 aan Remco Campert voorge-
dragen bij de viering van zijn 60-jarige dichterschap in het Letterkundig Museum en
vervolgens gepubliceerd in het Jaarboek 2011 van de Jan Campert-Stichting.*

lees het nieuwe nummer

Auteurs in dit nummer

MISCHA ANDRIESEN (1970) – Schrijver, dichter en jazzrecensent van *Trouw*. Publiceerde vijf dichtbundels en een verhalenbundel. Laatste publicatie: *Probeer de hemel mijn huis te maken* (2022).

AB BAARS (1955) – Rietblazer en bespeler van de shakuhachi, thuisdichter en beeldend thuiskunstenaar. Bekroond met de Boy Edgarprijs 1989. Maakte vele cd's, merendeels op het Wig-label.

ERIK VAN DEN BERG (1956) – Schrijver en redacteur van *de Volkskrant*. Publiceerde *De wereld als trommel: Het levensverhaal van Han Bennink* (2009) en werkt aan een biografie van Misha Mengelberg.

JAN BROUWER (1973) – Gitarist in de gypsy-jazz. Speelde met onder anderen Fapy Lafertin, Robin Nolan en Reinier Voet. Is daarnaast medewerker van het Nederlands Jazz Archief.

GEERT BUELENS (1971) – Schrijver, dichter. Publiceerde vier poëziebundels en boeken over literatuur en cultuurgeschiedenis, waaronder *Wat we toen al wisten: –De vergeten groene geschiedenis van 1972* (2022).

WERNER HERBERS (1940) – Solo-hoboïst van het Concertgebouworkest (1970-2005), mede-artistiek leider van het Nederlands Blazers Ensemble (1965-1988), in 1990 oprichter van de Ebony Band.

PHILIP HUFF (1984) – Schrijver en regisseur. Publiceert geregeld in *NRC Handelsblad*, *De Groene Amsterdammer* en *Hollands Maandblad*. *Wat je van bloed weet* (2022) is zijn eerste roman in acht jaar.

SIPKE HUISMANS (1938) – Beeldend kunstenaar. Was directeur van de AKI in Enschede en hoogleraar aan de Rijksacademie voor Beeldende Kunsten te Amsterdam. Nu: voorzitter Hollandse Aquarellistenkring.

WIM JANSSEN (1949) – Beeldend kunstenaar en drummer in de jazz en geïmproviseerde muziek. Speelt veel samen met zijn broer, pianist Guus Janssen.

HAGAR PEETERS (1972) – Schrijver, dichter. Haar bundel *Koffers zee-licht* (2003) kreeg de J.C. Bloem-poëzieprijs. Haar roman *Malva* (2015) is vertaald in het Engels, Frans, Duits, Spaans, Arabisch en Kroatisch.

TINEKE POSTMA (1978) – Heeft als jazzsaxofonist en componist een internationale reputatie opgebouwd. Werd in 2015 bekroond met de Boy Edgarprijs.

GUIDO VAN RIJN (1950) – Schreef een zesdelige serie over presidentiële bluesteksten, van zijn proefschrift *Roosevelt's Blues* (1995) tot *The Carter, Reagan, Bush Sr., Clinton, Bush Jr. & Obama Blues* (2012).

JORIS ROELOFS (1984) – Klarinettist, componist en docent aan het Conservatorium van Amsterdam. Werkt bij de UvA aan een dissertatie over improvisatie bij Hannah Arendt en Friedrich Nietzsche.

JOHN SCHOORL (1961) – Journalist, schrijver en dichter. Schrijft grote verhalen voor *de Volkskrant* en publiceerde onder meer de dichtbundels *A Capella*, *Uitloopgroef*, *Bukshag* en *Lust for Life*.

MARTIN SCHOUTEN (1938) – Journalist en schrijver. Werkte voor *Algemeen Handelsblad*, *Haagse Post* en *de Volkskrant*. Zijn jazzclassic *Billie en de president* (1977) werd in 2014 heruitgegeven.

FLORIS TILANUS (1966) – Tekenaar, muzikant, schrijver. Illustreerde onder meer *Fabels van La Fontaine* en publiceerde de bundel *Doorkijken*, met tekeningen voor *De Groene Amsterdammer*.

JEROEN DE VALK (1958) – Journalist en jazzauteur. Schreef biografieën van Chet Baker (1989) en Ben Webster (1992). Sinds 2021 hoofdredacteur van *Jazz Bulletin*, kwartaalblad van het Nederlands Jazz Archief.

BERT VUIJSJE (1942) – Schrijft sinds 1962 professioneel over jazz, naast een loopbaan in de algemene journalistiek. Dit voorjaar verscheen zijn boek *KEEP SWINGING: 33 Jazzmeesters van de 20ste eeuw*.

KEVIN WHITEHEAD (1952) – Amerikaanse schrijver en jazzcriticus. Publiceerde *New Dutch Swing* (1998), *Why Jazz?* (2011) en *Play the Way You Feel: The Essential Guide to Jazz Stories on Film* (2020).

HOLLANDS Maandblad

Redactie: David Garvelink

Gastredacteuren: Erik van den Berg en Bert Vuijsje

Redactieraad: Gerard van Emmerik, Beatrijs Ritsema, Mark Boog en Merijn de Boer

Vormgeving: Steven Boland

Correctie: Tessa Sparreboom

Copyright: Auteursrecht voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Deze uitgave werd mede mogelijk gemaakt door subsidie van het Nederlands Literair Productie- en Vertalingenfonds, thans Nederlands Letterenfonds.

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

Redactiesecretariaat: Hollands Maandblad • Postbus 59.752 • 1040 LG Amsterdam • Tel. 020-6175955 • info@hollandsmaandblad.nl (niet voor kopij)

Ingezonden bijdragen worden niet retour gezonden, u krijgt antwoord per e-mail.

Uitgever: Stichting Hollands Maandblad, p/a Bilderdijkkade 63-b • 1053 VJ Amsterdam

Abonnementen: 12 nummers per kalenderjaar, prijs per jaargang € 92,50 •

Proefabonnement (3 nummers) € 27,50 Abonnementen die niet één maand voor afloop van de abonnementsperiode zijn opgezegd, worden automatisch verlengd

Opgave: S.P. Abonneeservice • Postbus 105 • 2400 AC Alphen aan den Rijn.

Telefoon tijdens werkdagen van 9.00-17.00 uur: 088-1102052.

Een acceptgiro voor betaling volgt

Losse nummers: € 7,95 • dubbelnummers € 9,90 • Verkrijgbaar bij de boekhandel of door bestelling via www.hollandsmaandblad.nl dan wel per mail: HollandsMaandblad@spabonneeservice.nl